

Lidingö Hembygdsförening

Lidingö stad
Miljö- och stadsbyggnadskontoret

Lidingö Hembygdsförening får härmed lämna följande synpunkter med anledning av samråd om ny översiktsplan för Lidingö. Föreningen skall enligt sina stadgar bl a arbeta för att fördjupa och sprida kunskapen om Lidingös historia och verka för att bevara kulturhistoriskt intressanta byggnader och miljöer samt värdefulla naturområden. Föreningen har mot denna bakgrund ett starkt engagemang för Lidingös framtida utveckling.

LHF uppskattar att staden velat samråda med lidingöborna på detta preliminära stadium av planeringsarbetet. Föreningen anser dock att ytterligare ett samrådsskede – före den formella utställningen – måste äga rum efter det att staden på grundval av det aktuella samrådet arbetat fram *ett* förslag. Kartredovisningen bör då ske i en skala med minst den detaljeringsnivå som gällande översiktsplan har.

Direktiven för översiktsplanarbetet anger att utvecklingen av staden skall ske varsamt med bevarad särprägel. Förtätning skall ske försiktigt. Kulturmiljöer skall värnas liksom biologisk mångfald och andra naturvärden. Det är väsentligt att dessa utmärkta direktiv också omsätts i den kommande planen. Rörande dessa frågor finns dock frågetecken i det material som nu lämnats för samråd – frågor som kommenteras nedan.

Föreningens väsentligaste kritik mot det remitterade materialet gäller omfattningen av föreslagna ”utvecklade bebyggelseområden” där förtätningar avses ske. Dessa markeringar har i alla ”framtidsskisser”, om än i olika omfattning, lagts ut också över i gällande översiktsplan redovisade kulturhistoriskt värdefulla områden. Vi reagerar också mot den bristfälliga redovisningen av de kulturhistoriska värden som Lidingös bebyggelse äger. Vi skulle önska ett angreppssätt där planeringen utgick från befintliga definierade värden och att lokaliseringen av möjliga förtätningar och andra förändringar anpassades härtill. Vi finner det svårförståeligt att man hävdar att skydd för såväl natur och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse skulle vara avhängigt ett betydande befolkningstillskott.

Föreningen ställer sig bakom grundprincipen i framtidsbild A, att den huvudsakliga bebyggelseutvecklingen sker inom två tätare kärnor med utrymme för ett ökat näringsliv och service men också med plats för bostäder. Hur stor exploatering som är möjlig inom dessa områden är dock inte möjligt att idag bedöma. Att den med en rimlig skala och anpassning till redan bebyggda delar skulle vara tillräcklig för den mycket kraftiga befolkningsökning som redovisas i framtidsbild A förefaller osannolikt.

Skyddet för natur- och kulturvärden

Natur

Skyddet för naturvärdena har nyligen utvidgats genom utökning av naturreservatet. Grönområden, skogar mm utanför reservatet – som upplevs som mycket väsentliga för lidingöborna - bör också framdeles hållas fria från exploatering och ny bebyggelse, något som staden själv som huvudsaklig markägare kan styra över. I gällande översiktsplan fastslås att avgränsningen mellan bebyggd mark och grönområden i allt väsentligt skall behållas. Direktiven för den nu aktuella planen säger detsamma. I det nu framlagda materialet har dock föreslagits vissa intrång i grönområdena på skilda håll – särskilt i framtidsbild B -, utan analys eller förklaring till varför just dessa grönytor skulle kunna offras. Innan bättre utredningar och underlag redovisats för att över huvud taget kunna ta ställning till om en sådan förändrad markanvändning är möjlig är det enligt föreningens uppfattning olämpligt att redovisa sådana förslag i översiktsplanen. Försiktighet måste enligt föreningen vara en ledstjärna när ytterligare ianspråktagande av grönområden planeras.

Kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer

De i gällande översiktsplan redovisade kulturmiljöerna är idag påfallande lite skyddade genom planbestämmelser. Delvis kan staden genom eget ägande garantera bevarandet, främst gäller det en del av den äldsta bebyggelsen från tiden innan Lidingö blev ett förortssamhälle. Det viktiga skedet då Lidingö till delar fick sin ännu till idag dominerande karaktär – tiden för villastädernas tillkomst under de första decennierna av 1900-talet - saknar fortfarande till största delen planskydd och handlingsprogram för bevarandet. Förändringen inom dessa områden – ibland också förvanskningen – går snabbt. Sedan dessa områden inventerades under 1900-talets senare decennier har ett flertal byggnader som trots att de då redovisades som kulturhistoriskt värdefulla förlorat sin ursprungliga karaktär. Bl a områden inom delar av Hersby, Torsvik, Herserud, delar av Bo, Skärsätra men också delar av Brevik och andra områden på södra ön som hittills inte upptagits bland kulturmiljöerna behöver ett starkare skydd. Det finns också många senare tillkomna bebyggelsemiljöer med stort kulturhistoriskt värde som saknar skyddsbestämmelser.

Den beskrivning som ges av Lidingös kulturhistoriska värden i det nu för samråd aktuella materialet är synnerligen knapphändig och för den fåkunnige kan det verka som här bara finns en handfull genom byggnadsminnesförklaring skyddade byggnader, två kyrkor samt två riksintressanta mindre områden – Grönstakolonin och Bygge och Bo. Man nämner heller inte ens stadens egen möjlighet - och ansvar för - att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse genom bl a q-bestämmelser i detaljplaner.

Länsstyrelsens riktlinjer för att uppnå det nationella miljömålet ”God bebyggd miljö” anger bland annat att kommunernas kulturmiljöprogram skall vara reviderade senast år 2010. Det är enligt föreningens uppfattning nödvändigt att staden avsätter större planeringsresurser för att göra detta möjligt – det är en stor och arbetskrävande uppgift. Ett sådant arbete utmynnande i ett politiskt förankrat bevarandeprogram utlovades i gällande översiktsplan.

Ett ambitiöst arbete med inventering av flerbostadshus och radhus har genomförts helt nyligen. Detta arbete redovisas i riksantikvarieämbetets bebyggelseregister. Slutsatserna har dock inte förankrats politiskt och redovisas heller inte (förutom omnämnande att arbetet

pågår) i underlaget till den kommande översiktsplanen. Ett omfattande inventeringsarbete rörande villabebyggelsen återstår dock.

Det är enligt föreningen angeläget att staden i den kommande översiktsplanen behandlar dessa frågor betydligt mer ingående och också redovisar hur man avser tillämpa lagstiftningen när det gäller förändringsförslag rörande det kulturhistoriskt värdefulla byggnadsbeståndet. Många misstag skulle också kunna undvikas om staden stod till tjänst med en föregripande kvalificerad antikvarisk rådgivning.

De tre framtidsbilderna

LHF finner ingen anledning att förorda någon av de tre framtidsbilderna. Den påfallande stora och snabba befolkningsökning för de närmsta decennierna som antas i framtidsbild A väcker dock oro. Lidingö är ett fysiskt tydligt avgränsat samhälle som under långa perioder hävdade värdet av en långsam befolkningsutveckling, något som också slagits fast i gällande översiktsplan. Problemet med alltför få bostäder för studenter och den unga generationen bör dock uppmärksammas.

Föreningen välkomnar en blandad struktur av bostäder, service och arbetsplatser. Detta angreppssätt har på ett positivt sätt använts vid planeringen för Dalenum. En utbyggnad åt nordväst kring detta område är sannolikt möjlig. Centrum – Torsvik kommer genom planerna för överbyggnad av uppfarten mm kunna utvecklas påtaligt. Föreningen kommer att lämna sina mer detaljerade synpunkter på denna omvandling i samband med detta planarbete. Redan nu vill vi dock påpeka att det är väsentligt att stor hänsyn tas till de närmast kring centrum liggande villastadsdelarna – Hersby, Torsvik, Herserud - kulturmiljöer av stort värde. Arbetsplatser av skilda slag bör dock också kunna lokaliseras på många andra platser - gärna inom bostadsområden.

Att restriktivitet skall gälla vid förtätningar inom redan bebyggda områden och självfallet alldeles särskilt inom värdefulla kulturmiljöer bör vara en självklarhet. Föreningen efterlyser i utredningsarbetet inför den nya översiktsplanen ett omvänt perspektiv – att först bestämt undanta värdefulla miljöer och andra områden där en förtätning inte bedöms lämplig och därefter redovisa var förändringar kan vara möjliga. Vi finner det mycket olyckligt att så brett redovisa alternativa ”utvecklade bebyggelseområden”.

Allra sämst ur denna synpunkt är framtidsbild B. Att det i princip skulle kunna vara möjligt att genomföra förändringar inom alla stadsdelar på södra ön är givetvis uteslutet. Här finns kulturmiljöer av stort värde förutom de redan definierade också inom t ex Brevik. Orimlig är också markeringen kring inre Kyrkviken och delar av Bo. I framtidsbild C måste markeringen avstyrkas vad gäller hela den centrala villastaden - Hersby, Torsvik Herserud mm. Detsamma gäller det mycket olämpliga förslaget att ”utveckla” områden kring kursgårdarna på Elfvik och Elfviks udde.

Detta är den allvarligaste invändningen som Lidingö Hembygdsförening har mot samrådsmaterialet. Föreningen finner sålunda det mycket olämpligt att på sätt som görs avisera förändringar inom så stora områden. Någon annan form av markanvändnings-

redovisning bör ske. Denna starka avstyrkan av markeringen ”utvecklade bebyggelseområden” betyder inte att föreningen inte inser och t o m anser att det på många platser är möjligt med viss förtätning – kanske t o m i någon form i vissa fall inom definierade kulturmiljöer.

Omvärldskontakt

Lidingö hembygdsförening uppskattar att frågan om bevarandet av tågtrafiken på södra banan nyligen har lösts. Det är viktigt att kommunikationen med Stockholm, såväl den spårbundna, som bussar, bilar och färjor utformas så att en befolkningsökning på Lidingö kan ske utan stora tillkommande köer och ökande restider. Detta särskilt med tanke på den mycket omfattande ökning av såväl boende som verksamheter som planeras i Norra Djurgårdsstaden.

Sammanfattning

Lidingö Hembygdsförening vädjar om ett ytterligare samrådstillfälle innan den mer definitiva planen utställs.

Den blivande översiktsplanen måste på ett mycket mer ingående sätt redovisa Lidingös kulturhistoriska värden. Staden bör enligt föreningens uppfattning omgående satsa resurser på att slutföra inventering, se över tidigare definierade kulturmiljöer och utarbeta ett utlovat handlingsprogram.

Försiktighet måste iakttas om/när intrång i grönområden planeras.

Föreningen förordar ett omvänt planeringsperspektiv - utgående från befintliga värden.

Markeringen ”bebyggelseområden – utvecklade” bör utgå för stora delar den bebyggda ytan. Kan inte en mer genomarbetad analys presenteras av var en sådan markering kan vara rimlig och motiverad bör markeringen helt utgå.

Lidingö den 21 januari 2010

Magnus Anderberg
Ordförande

Marianne Råberg
Ordförande arbetsgruppen för natur och kultur